

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Friderici Iacobi Beyschlagii, Gymnasii, quod Halæ Suevorum est, Adiuncti, & ad ædem S. Mich. Archangeli Catechetæ extraordinarii, Sylloge Variorum Opusculorum

(Programmatvm, Orationvm, Epistolarvm, Poematvm, Dissertationvm, Aliarvmqve Observationvm ...)

Fascicvlos I.II.III.IV.V. Ab Annis MDCC.XXVII.M.DCC.XXVIII.M.DCC.XXIX. Editos, Complexvs. Cvm Indice Triplici.

Beyschlag, Friedrich Jakob

Halae Suevorum, M.DCC.XXIX

VIII. Auctoris Epistola ad Virum quendam celeberrimum pridem exarata, qua argumentum philosophicum de conscientia nonnihil illustratur.

urn:nbn:de:gbv:45:1-16134

VIII.

Auctoris Epistola ad Virum
quendam celeberrimum pridem
exarata, qua argumentum philo-
sophicum de conscientia nonnihil
illustratur.

* * *

*Vir excellentissime, Patrone
gravissime!*

Cum nunquam non alacri quadam ani-
mi cupiditate eam soleo occasionem
amplecti, qua pietatem adversus TE & ob-
servantiam meam incredibilem TIBI pro-
bare contingit: tum in præsens singulari id
ipsum voluptate facere festino, ex quo —
nuper communicatæ mecum de conscien-
tia sententiæ tuæ expendendæ nonnihil me-
ditationis tribueram, qua gravissime existi-
mas, post tot præstantium virorum in hoc
genere elucubrata scripta, nihilominus
hanc ipsam de conscientia doctrinam tan-

Qq 3

cis

tis implicatam controversiis, torque obstru-
ctam esse difficultatibus, ut post amplam
eorum messem non plane nullum spicile-
gium superesse videatur. Iam etsi id mihi
minime sumo, ut illis nodis dissolvendis
parem me esse confidam, qui imbecillita-
tem ingenii mei ultro agnosco: liceat mihi
tamen in hoc argumento nonnihil illu-
strando, tuis, VIR Excellentissime, vestigiis
insistere atque ad tuum ductum dicenda exi-
gere. Quare observanter peto obsecroque,
ut me errantem corrigere, atque in viam
reducere ne graveris.

Atque ut tandem rem ipsam breviter at-
tingam, quamvis alias abhorreere soleo ab
illa nimia partitionum & distinctionum
multitudine, quæ, tantum abest, ut lucem
sæpe rebus affundant, ut haud raro eas in
se claras & facile cuiusvis intellectui paten-
tes, obscuras demum efficiant: tamen in
hac doctrina distinctas notiones & con-
gruas distributiones maximopere existimo
necessarias, cum sine hac generum parti-
tione in illa illustranda recte versari vix li-
ceat. Prætermittere autem iam libet ipsam
vocis derivationem, & alias, quæ circa vo-
cabulorum significationes varias, institui
alias

aliàs solent quæstiones; rem potius ipsam statim aggredior, conscientiamque sic definio, quod sit ratiocinatio mentis de actionibus nostris ad legem relatis. Exinde nulla difficultate patet, *ad conscientiam tria requiri, accuratam nimirum legis notitiam, tum cognitionem facti nostri, denique huius ipsius cum lege comparisonem.* Si legis absit notitia, conscientia, si recte loqui velimus, nulla datur: neque enim de actionibus infantum dicimus, quod sint ex dictamine conscientiae perpetratae, cum illi usu recto rationis atque adeo notitia legum careant. Inde vero liquet, nec nasci nobiscum conscientiam, sed demum educatione, & institutione, crescente ætate, acquiri. Ad factum nostrum quod attinet, vel illud iam est patratum, vel id demum agimus, ut patrare velimus. Duo itaque conscientiae hac ratione consideratae sunt genera: unum eorum est, qui ratiocinantur de actione adhuc suscipienda, & hæc conscientia appellatur *antecedens*, quia præcedit ipsum factum nostrum; alterum est eorum, qui argumentum instituunt de actione iam perpetrata, atque hoc in sensu conscientiam vocamus *consequentem*, cum per-

acta iam actione, hanc ad legem referimus. Quemadmodum vero non unius generis actiones solent ab hominibus suscipi, sed aliae cum lege comparatae congruunt, & bonae dicuntur, aliae ab illius praescripto discrepant, quas malas appellitamus: duplex inde resultat conscientiae consequentis partitio. Nam quando facta nostra legi respondent, conscientiam fovemus *bonam*, contra ea, si haec illi adversantur, *mala* sit conscientia, necesse est. In omni vero actione sive iam patrata sit illa, sive demum patranda, fit, ut conscientia nostra, quando illam ad legis regulam exigit, & ex hac de eiusdem bonitate aut pravitate iudicium fert, vel definiat ratiocinationem, vel circa illam fluctuet atque haereat. Inde est, ut & conscientiam commode vel in *definientem*, vel *fluctuantem* dispescamus. Atque illa quidem, quando de re aliqua, sitne agenda, an omittenda, bene quidem iudicat, rationes vero certas & immotas dare omittit, recta appellari consuevit. Veluti si quis iudicat, promissis esse standum, recta gaudet conscientia: nam ex ipsa explicatione legum naturalium patescit, id voluntati divinae conforme esse. Sed ex hac ipsa

recta

rectæ conscientiaæ appellatione duæ prove-
niunt aliæ distributiones. Nam si quando
contingit, ut de actione quadam suscipien-
da, aut intermittenda, recte quidem infor-
matus sit intellectus noster, suamque sen-
tentiam certis & indubiis argumentis confir-
mare norit, exempli causa, suum cuiq; esse
tribuendum, pacta esse servanda, ac quod
per hoc ipsum promissû & consensum mu-
tuum ius in alterum contulimus, rem pro-
missam plene & perfecte a nobis poscendi,
& quæ plures aliæ rationes ex ipsa indole
pactorum petita, insuper addi possunt:
conscientiam habemus *certam*. Eandem
vero de promissis servandis sententiam, in
se quidem veram, quippe lege naturali præ-
ceptam, si nullis rationibus, ex ipsis rerum
principiis repetitis, adeoque indubiis, sta-
bilire queamus, sed rem ipsam quidem per-
agimus, quia a plerisque eam fieri obser-
vamus, & quod parentes, magistri aliique
homines, eam faciendam esse, nobis sic per-
suaserunt: conscientiam quidem exinde
nonnisi nanciscimur *probabilem*. Verum an-
tequam progrediar ad alteram partitionem,
quam supra dedi, quando conscientiaæ de-
finienti *fluctuantem* opposui; paucis confi-
deran-

Qq 5

deran-

deranda est distinctio, qua rectæ, quam hactenus exposui, *erronea* contradistinguitur, veluti cum intellectus circa actionis alicuius commissionem vel omissionem in errore versatur, & falsa de eadem iudicia profert. Duplici vero ratione id fieri posse, constat; sæpe enim mens nostra in sua ratiocinatione fundamenti loco constituit falsum quoddam principium, v. gr. cum B. Luthero falsus conductus ab Imp. Carolo V. antea dari promissus, Pontificiorum quorundam persuasione, denegandus esset, ex principio eorum falso atque erroneo: Hæreticis fidem non esse servandam. Sed & erroneam quis fovere potest conscientiam, ubi quidem in ratiocinatione sua, vera principia adhibet, sed ea pessime applicat. Vt si quis sciat, afflictis & pauperibus stipem esse ferendam, pecuniam ditiori clam subtraham illis gratuito erogaret. Ad *fluctuantem* conscientiam ut tandem perveniam, generatim de illa tenendū est, intellectum tunc circa actiones suscipiendas, vel iam iam susceptas hæsitare, neque audere, certi quid de illis determinare. Est vero illa vel *dubia* vel *scrupulosa*. Atque illa quidem semper antecedit actionem, soletque tunc evenire,

ut

ut nobis in re potissimum magni momenti, ex utraque parte sæpe offerantur rationes, saltem externa specie unius ponderis nobis visæ. Quando itaque tali in casu mens hæsitat, neque utræ præponderent, satis intelligit, adeoque ad agendum certo se determinare nescit: oritur inde conscientia *dubia*; sicuti cum post susceptam actionem scrupulus aliquis in mente remanet, quamcunque ob causam ille oriatur, atque hac ratione de ipsius actionis vel bonitate vel malitia dubii sumus; conscientia *scrupulosa* exinde resultat, id quod exemplis quotidie obviis facile potest illustrari. Hæc adeo sunt, Vir Excell. quæ breviter, & exercitii causa, hoc de argumento commentari volui; neque vero restarent nullæ, quæ circa idem formari possent, quæstiones: sed limites epistolæ transgressus, præterire eas cogor. Cæterum ut hæc ipsa æqui bonique consulas, & sicubi erravero, quod in tam arduo argumento facile fieri potuit, benevole emendes, meque & in posterum favore tuo complecti pergas, est, quod ad postremum omni observantia abs Te contendo.

Vale.

IX. ORAI.

IX.

ORAI SON

POVR

ANTOINE ET IANE,

*Roy, & Royne de Navarre, au**Pape Pie Quatriesme,*

Prononcée par M. Antoine

Muret. (*)

A LYON,

PAR MICHEL IOVE,

M. D. LXI.

AVEC PRIVILEGE.

Nous

(*) M. Ant. Mureti Orationum, Epist. & Poëmatum editio nova, eaque aucta annotationibus quibusdam, & recens adiecta præfat. prodit Lips. 1726. 8. vid. Nova liter. 1727. p. 743. sq. ex quorum pagina 833. sq. edocemur etiam, Opera Mureti omnia, Tomis IV. ad normam Lipsiensis Editionis, cum M. Thomasi notis, uti titulus habet, nunc Veronæ iunctim edi coepta esse, præmissa vita nova ipsius Mureti, & nova de eiusdem operibus & editionibus differt. Hanc orationem Gallicam, quæ & latine inter Orationes Mureti, Vol. I. num. VI. extat, raram hodie, recudi iubemus, si forte cuipiam volupe fuerit, eam cum latino illius exemplo, modo dicto, conferre.